



Систем праћења прихвата и збрињавања повратника по споразумима о реадмисији

Извештај за 2011. годину

Contents

1. Резиме извештаја	2
2. увод.....	3
3. Нормативно-институционални и стратешки оквир збрињавања повратника.....	4
3.1 Нормативни оквир збрињавања повратника	4
3.2 Институционални оквир збрињавања повратника	5
3.3 Стратешки оквир политике збрињавања повратника.....	6
4. Механизми прихвата повратника у РС	7
4.1. Стање и трендови прихвата повратника на граничним прелазима	7
4.2. Механизми прихвата повратника у општинама	10
5. Механизми збрињавања повратника.....	13
5.1. Права повратника по споразуму о реадмисији	13
5.2. Јачање капацитета институција на локалу	15
6. Закључци и препоруке	18
Листа референци	20

1. РЕЗИМЕ ИЗВЕШТАЈА

Извештај „Систем праћења прихвата и збрињавања повратника по споразумима о реадмисији“ приказује целокупан систем прихвата и збрињавања повратника, тренутно стање у Републици Србији, права повратника у контексту реинтеграције, али и обавезе надлжних институција.

Иако извештај садржи елементе нормативе као неопходан уводни део, велики проблем је што се под нормативним оквиром подразумева само предлог Закона о управљању миграцијама. Усвајање овог закона би значајно допринело јачању улоге Комесаријата, пре свега у пољу прикупљања и размене података.

Главно тежиште је статистички и дескриптивни приказ стања у земљи у погледу реадмисије и аналитичу анализу процедура и механизма, пре свега оних који се тичу праћења, евидентирања и генерално прикупљања података о овој популацији. Међу највећим проблемима у адекватном планирању помоћи и свих будућих активности показао се сам недостатак евиденција о овој популацији. Овај проблем настаје пре свега због недостатка било какве законске обавезе да се повратници евидентирају, као и немогућности праћења добровољног повратка.

Последњи део извештаја говори о правима повратника у смислу приступа свим релевантним службама како би започели процес реинтеграције, али и о обавезама надлежних институција у смислу пружања помоћи. Први корак који повратници требају преузети је свакако прикупљање све неопходне документације као основе за успешну реинтеграцију.

Овде се такође говори о актуелним пројектима који имају за циљ јачање капацитета надлежних институција, а самим тим и побољшање и унапређење читавог процеса прихвата и реинтеграције. Као добра пракса издвојена је ревизија ЛАПова ради укључивања повратника по Споразумима о реадмисији као релевантне категорије.

2. УВОД

Циљ овог извештаја је приказивање целокупног нормативног, стратешког и институционалног оквира у вези прихвата и збрињавања повратника по Споразумима о реадмисији, опис свих релевантних механизма у том процесу и анализа тренутног стања у Републици Србији са акцентом на систем праћења повратника. Анализа оваквог система је од великог значаја у погледу смањења јаза између нормативе и реалног стања, као и због планирања будућих активности.

Извештај је настао у оквиру пројекта „Јачање капацитета институција Републике Србије надлежних за управљање миграцијама и реинтеграцију повратника“ Међународне организације за миграције. Намењен је службеницима на свим нивоима, запосленима у релевантним институцијама на локалу, невладиним организацијама и свим особама које се у свом послу сусрећу са овом категоријом повратника.

Као извори коришћени су предлог Закона о управљању миграцијама, Споразуми о реадмисији, Стратегија о реинтеграцији повратника. Сви приказани статистички подаци добијени су из базе повратника по Споразумима о реадмисији, насталој у оквиру СДЦ пројекта „Подршка у реализацији Стратегије за интеграцију повратника на основу Споразума о реадмисији“.

Извештај је подељен на три целине:

- Први део се односи на нормативно-институционални и стратешки оквир збрињавања повратника где су приказане надлежности институција и процедуре предвиђена предлогом закона, стратегијом и споразумима.
- Други део се односи на механизме прихвата повратника. У овом поглављу је описан целокупан процес њиховог прихвата од граничних прелаза до почетка њихове реинтеграције на локалу
- Трећи део говори о правима повратника у виду њихове реинтеграције, раду локалних служби надлежних у том пољу и конкретним пројектима који за циљ имају јачање капацитета институција у контексту рада на реинтеграцији ове категорије повратника
- У четвртом делу су приказани главни закључци и препоруке везани за целокупан систем прихвата и реинтеграције

3. НОРМАТИВНО-ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И СТРАТЕШКИ ОКВИР ЗБРИЊАВАЊА ПОВРАТНИКА

Иако је прикупљање података и праћење токова повратка по Споразуму о реадмисији тематски везано за поље реадмисије, оно истовремено представља и низ активности релевантних за управљање миграцијама у ширем смислу. У контексту прикупљања и размене података о повратницима, а у функцији праћења њиховог стања и потреба не може се само разматрати Стратегија о реинтеграцији повратника већ и шира кровна Стратегија о управљању миграцијама.

3.1 НОРМАТИВНИ ОКВИР ЗБРИЊАВАЊА ПОВРАТНИКА

Нормативни оквир за збрињавање повратника тренутно подразумева само предлог Закона о управљању миграцијама, који чека скупштинску процедуру од краја 2011. године. Према предлогу Закона о управљању миграцијама, КИРС обавља стручне и друге послове који се односе на управљање миграцијама: прикупљање, обједињавање и анализу података и показатеља за управљање миграцијама; извештавање о имиграцији и емиграцији; израду и редовно ажурирање миграционог профила Републике Србије; успостављање јединственог система за прикупљање, организовање и размену података; успостављање сарадње са члановима Европске миграционе мреже; обуку и оспособљавање лица која обављају послове од значаја за управљање миграцијама, старање о доступности информација од значаја за миграциона питања, као и друге послове одређене законом.

Земље у региону, које су на путу да постану пуноправне чланице Европске уније, у обавези су да испуне стандарде у вези с питањем миграционе политике и потписујући билатералне и мултилатералне споразуме о реадмисији. Споразум о реадмисији је поставио јасне обавезе и процедуре за власти земаља чланица Европске Уније и власти у Републици Србији, где посебан сегмент овако стечених обавеза за власт Републике Србије представљају активности на прихвату и реинтеграцији лица враћених по основу овог и других споразума. Споразум о реадмисији са Европском унијом ступио је на снагу 1. јануара 2008. Године.

3.2 ИНСТИТУЦИОНАЛНИ ОКВИР ЗБРИЊАВАЊА ПОВРАТНИКА

На централном нивоу, Влада Републике Србије основала је, у складу са Стратегијом реинтеграције повратника, Савет за реинтеграцију повратника, чија су главна задужења да разматра и предлаже мере и активности за реализацију прихвата, збрињавања и интеграцију повратника. Уз то, Савет је задужен за пружање подршке у утврђивању и реализацији мера на нивоу локалне самоуправе за помоћ повратницима, у складу са могућностима и потребама локалне заједнице, као и за успостављање оквира у којем се одвија дијалог између држава о питањима заштите и остваривања права миграната и проблема илегалне миграције, како би се ојачала регионална сарадња од значаја за повратнике.

Истом овом стратегијом, у оквиру стратешког циља 2, мера 1, предвиђено је оснивање Тима за праћење имплементације Стратегије за реинтеграцију повратника по основу споразума о реадмисији. Тим јесте координационо и стручно тело које треба да обезбеди примену стратешких циљева и чине га представници: Министарства рада и социјалне политике; Министарства унутрашњих послова; Министарства спољних послова; Министарства за људска и мањинска права; Министарства здравља; Министарства просвете; Министарства за државну управу и локалну самоуправу; Министарства животне средине и просторног планирања; Министарства за дијаспору; Канцеларије за европске интеграције и Комесеријата за избеглице. Тимом руководи председник Савета.

Поред ових тела на централном нивоу, важно је и учешће Министарства рада и социјалне политике, које је између осталог задужено и за популациону политику, али и за остваривање права и интеграцију избеглих и расељених лица, повратника по основу споразума о реадмисији, ромског становништва и других социјално угрожених група.

На крају, КИРС на пољу реадмисије и реинтеграције повратника има следеће обавезе да:

1. обезбеди основне животне услове за предвиђени период ургентног збрињавања;
2. сарађује са надлежним институцијама, органима и организацијама ради утврђивања свих чињеница социо-економског статуса повратника, укључујући правни, породични, здравствени, образовни, материјални статус ради остваривања права повратника;
3. информише повратнике о правима, обавезама и могућностима у циљу успешне реинтеграције;
4. обавештава надлежне службе о лицима која припадају категорији посебно угрожених група ради предузимања мера из њихове надлежности;
5. пружа помоћ за започињање са процесом прибављања недостајућих докумената, за лица која то желе већ у овом периоду;
6. успоставља везу са јединицама локалне самоуправе и обавештава их о доласку повратника из центара; и
7. обезбеђује превоз повратника након 14 дана према примајућим срединама у којима ће повратници започети са процесом реинтеграције.

На локалном нивоу, широм Србије основани су савети за миграције: они обављају послове који се односе на праћење и извештавање Комесаријата о миграционим кретањима на територији аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе, предлагање програма, мера и планова активности које треба предузети ради ефикасног управљања миграцијама на њиховим територијама, као и предузимање других послова у области управљања миграцијама, у складу са законом.

3.3 СТРАТЕШКИ ОКВИР ПОЛИТИКЕ ЗВРИЊАВАЊА ПОВРАТНИКА

Као што је раније у тексту наведено, циљеви и начини решавања проблема повратника дефинисани су Стратегијом реинтеграције повратника по основу споразума о реадмисији. Један од општих циљева ове стратегије јесте и ефикасан и успешан прихват и одржива социо-економска реинтеграција повратника по основу споразума о реадмисији. У оквиру ове стратегије, у једном од специфичних циљева (СЦ 2), предвиђа се:

Мера 2: Институционално позиционирање теме кроз укључивање послова који се односе на предлагање мера, организацију и координацију активности везаних за закључивање и праћење остваривања међународних споразума у области реадмисије, праћење положаја повратника, размену информација између институција у чијој је надлежности питање реинтеграције повратника и свих релевантних актера, у ресорне политике

У складу са овим циљем, одређена је и мера за његову реализацију, којом се предвиђа: „Развој и успостављање свеобухватне базе података о повратницима и њиховим потребама“, чији је носилац Комесаријат за избеглице, у сарадњи с Министарством унутрашњих послова и Министарством рада и социјалне политике. Рок предвиђен стратегијом је 2009. година и даље континуирано.

Такође, Акционим планом за имплементацију Стратегије управљања миграцијама, мером 2.2.7.9. предвиђа се следеће: „Унапредити систем прикупљања података о потребама повратника по основу споразума о реадмисији“.

У наредном делу извештаја биће описан систем прихвата повратника по споразуму о реадмисији од тренутка њиховог доласка на територију Републике Србије, процедура њиховог укључивања у све релевантне службе, улога локалних власти у овом процесу и највећи проблеми у постојаћем систему.

4. МЕХАНИЗМИ ПРИХВАТА ПОВРАТНИКА У РС

Под прихватом повратника подразумевамо целокупан процес који почиње на граничном прелазу, а завршава се на територији локалне самоуправе, тј. примајуће средине.

4.1. СТАЊЕ И ТРЕНДОВИ ПРИХВАТА ПОВРАТНИКА НА ГРАНИЧНИМ ПРЕЛАЗИМА

Комесаријат за избеглице у области реадмисије надлежан је за:

- координацију и организацију примарног прихвата, ургентног прихвата и збрињавања повратника,
- сарадњу са јединицама локалне самоуправе,
- информисање повратника, шире јавности, домаћих и међународних организација,
- формирање базе података,
- организовање обука актера који раде са овом категоријом лица и др .

Комесаријат за избеглице је задужен за спровођење планираних активности на терену.

Канцеларија за реадмисију Комесаријата за избеглице, на аеродрому „Никола Тесла“, прва се сусреће са повратницима по основу Споразума о реадмисији и информише их о основним правима из области социјалне и здравствене заштите, образовања, запошљавања.

У Канцеларији за реадмисију ангажовани су радници Комесаријата за избеглице, и то на пословима:

- информисања повратника,
- давања савета,
- примарног и ургентног прихвата,
- превоз повратника до Центра за интервентни прихват Комесаријата за избеглице,
- информисање повратника о процесу реадмисије, њиховим правима и обавезама,

- информисање повратника о првим радњама које треба да предузму ради прибављања докумената,
- упућивање на Повереништва/Савете за миграције и друге службе у локалним самоуправама ради даље помоћи.

Да би се адекватно организовао прихват повратника на аеродрому „Никола Тесла“, Комесаријат за избеглице предузима различите активности, и то:

- свакодневна сарадњу са Министарством унутрашњих послова везана за прикупљање информација о броју, начину и времену доласка повратника,
- у случају потребе, организује присуство представника Министарства здравља (односно доктора, уколико је у питању повратник са тежим здравственим проблемима), као и присуство представника Министарства за рад и социјалну политику (уколико се по Споразуму о реадмисији враћају малолетна лица без пратње родитеља).

Често се дешава да се на аеродрому „Никола Тесла“ евидентирају и добровољни повратници за које Министарство унутрашњих послова није имало информацију о повратку, а самим тим ни Комесаријат за избеглице. У том случају, Комесаријат за избеглице провера са Министарством унутрашњих послова да ли су та лица повратници по основу Споразума о реадмисији тако што од МУП-а тражи податак да ли је земља из које су дошли слала замолницу МУП-у, и да ли је одговор МУП-а био позитиван (ако је одговор позитиван, то значи да су лица за које је послата замолница држављани Републике Србије). У том случају, лица се евидентирају као повратници.

У циљу располагања подацима о повратницима урађен је свеобухватан упитник који повратник добровољно попуњава у Канцеларији за реадмисију. Подаци о повратницима прикупљени на основу упитника су основа за формирање базе података о повратницима коју води Комесаријат за избеглице, а дају увид у њихове проблеме и социо-економску ситуацију. Упитник је преведен на енглески, немачки, албански и ромски језик.

На основу упитника може се стећи јасна слика о стању и потребама повратника, а јасно су идентификоване и локалне самоуправе у која су се лица упутила, односно адресе и места где се лица налазе.

У Канцеларији за реадмисију повратницима се дели памфлет „Информатор за повратнике по реадмисији“, штампан на пет језика: српском, ромском, енглеском, немачком и холандском језику. Канцеларија за реадмисију такође омогућује контакт са родбином и пријатељима повратника.

Канцеларија за реадмисију на аеродрому „Никола Тесла“ располаже базом података свих елегантних институција које повратницима могу пружити адекватну помоћ у примајућој средини.

На осталим граничним прелазима није организован прихват повратника као на аеродрому „Никола Тесла“.

С обзиром да је у Републици Србији у 2011. години велики број повратника био ромске националности који су се вратили преко граничних прелаза на којима није организован прихват и евидентирање, а који се нису обрађали ни Повереништву/Савету за миграције и које је услед недостатка података тешко пронаћи, Комесаријат за избеглице је ангажовао Ромску организацију која ће у име Комесаријата за избеглице евидентирати повратнике ромске националности који су настањени у ромским насељима на територији Републике Србије. За евидентираних повратника доставиће се попуњени упитници који ће у значајној мери допринети адекватном ажурирању базе података о повратницима на основу Споразума о реадмисији.

У 2011.години преко горе поменутих граничних прелаза у Републику Србију се по основу Споразума о реадмисији вратило 1.488 повратника, и то:

Преглед евидентираних повратника по месецима у 2011. години

Јан.	Феб.	Март	Април	Мај	Јун	Јул	Авг.	Септ.	Окт.	Нов.	Дец.
5	2	58	380	188	119	162	380	163	21	4	6

Уколико повратници на пријему у Канцеларији за реадмисију изјаве да немају могућности за привремени смештај, да немају блиске сроднике и пријатеље смештају се у Центар за интервентни прихват Комесаријата за избеглице. Центри за интервентни прихват налазе се у Белој Паланци, Зајечару и Шапцу. У Центар повратници се смештају на основу упута који издаје Комесаријат за избеглице, а лица која не желе да прихвате ову врсту смештаја обавезна су да потпишу изјаву да им није потребна помоћ за ургентно збрињавање. У том случају Комесаријат за избеглице им обезбеђује превоз до Центра за социјални рад, где им се обезбеђује аутобуска карта у једном правцу до примајуће средине, а након тога и превоз до аутобуске станице.

У Центрима за интервентни прихват повратницима су омогућени:

- смештај и исхрана,
- информације о правима, обавезама и могућностима,
- помоћ за започињање процеса прибављања документације,
- обавештавање и ургенције код Центара за социјални рад о потреби изласка на терен ради обављања надлежности из свог домена,

- обавештавање и посредовање код надлежних служби о потреби хитне реакције када су у питању посебно угрожене групе, ради обављања ресорне надлежности.

С обзиром да су Центри за интервентни прихват уједно и колективни центри за смештај избеглица и интерно расељених лица, расположиви капацитети варирају. Предпоставља се да је у Центрима на располагању око 60 слободних места. А с обзиром да су у 2011.години у Центре смештена сва лица у стању потребе (25 лица), намеће се закључак да су расположиви капацитети тренутно довољни за прихват повратника.

Период ургентног збрињавања у Центру за интервентни прихват предвиђен је за временски период у трајању до најдуже 14 дана, након чега је породици повратника обезбеђен превоз до примајуће средине.

4.2. МЕХАНИЗМИ ПРИХВАТА ПОВРАТНИКА У ОПШТИНАМА

Преглед евидентираних повратника по општинама за 2011. годину

Град/Општина	Број повратника
Тутин	337
Нови Пазар	241
Врање	85
Зрењанин	62
Нови Сад	56
Смедерево	47
Лесковац	44
Земун	39
Ниш	39
Вршац	37
Сурдулица	29
Беоцин	27
Бујановац	24
Палилула	22
Нова црња	20
Бор	19
Кикинда	19
Крагујевац	19
Пожаревац	18
Прешево	18
Прокупље	17
Нови Београд	14

Савски венац	5
Звездара	4
Сремска Митровица	4
Сурчин	4
Бела Паланка	3
Владичин Хан	3
Вождовац	3
Обилић	3
Ораховац	3
Стара Пазова	3
Чукарица	3
Богатић	2
Бољевац	2
Кучево	2
Параћин	2
Пирот	2
Пријеполје	2
Приштина	2
Сјеница	2
Александровац	1
Ариље	1
Ваљево	1
Велика Плана	1

Нови Кнежевац	14
Суботица	14
Куршумлија	13
Шабач	11
Крушевац	10
Лазаревац	10
Зајечар	9
Младеновац	9
Бела Црква	8
Књажевац	8
Обреновац	8
Алексинач	7
Неготин	7
Смедеревска Паланка	7
Панчево	6
Трстеник	6
Борча	5
Врњачка бања	5
Јагодина	5
Ковачица	5
Косовска Каменица	5
Краљево	5

Врачар	1
Вучитрн	1
Жабалъ	1
Инђија	1
Лајковац	1
Лебане	1
Лозница	1
Медвеђа	1
Нова Пазова	1
Пећинци	1
Пландиште	1
Пожега	1
Раковица	1
Свилајнац	1
Сврљиг	1
Сомбор	1
Уб	1
Ужице	1
Чачак	1
Македонија, Куманово	1
Укупно	1488

У табели су приказани подаци о броју повратника који су у наведеним јединицама локалне самоуправе приликом евидентирања у току 2011. године планирали да се настане. Међутим, приказани подаци се често разликују од чињеничног стања. Наиме, одређени број повратника приликом попуњавања упитника наводи јединицу локалне самоуправе у коју намерава да се настани, али се на њеној територији задржава кратко време. Најчешћи разлози за то су ти што повратници који су се сместили у примајућу средину немају могућности за запослење, школовање, итд. Ако се приликом промене средине не обрате Повереништву/Савету за миграције на јединици локалне самоуправе у којој су се настанили, подаци о њиховом месту боравка постају непоуздани. Да би се превазишао овај проблем, Комесаријат за избеглице шаље повереницима списак повратника који по евиденцији планирају да се настане у одређену јединицу локалне самоуправе ради провере да ли су се та лица стварно настанила у ту јединицу локалне самоуправе.

Када повратник напусти Центар за интервентни прихват, основна веза између повратника и Комесаријата за избеглице је Повереништво/Савет за миграције јединице локалне самоуправе у којој се повратник настанио. Повереништво за избеглице/Савет за миграције повратницима омогућава:

- савете и информације о службама и организацијама које су надлежне за пружање различитих видова помоћи,
- помоћ за писање захтева, молби, дописа и прослеђивање истих надлежним институцијама и службама.

Једна од улога Повереништва/Савета за миграције у области реадмисије је евидентирање повратника који се обрате за помоћ, о чему се достављају подаци Комесаријату за избеглице. И на нивоу локалне самоуправе, повратници се евидентирају помоћу упитника који се користи и на аеродрому „Никола Тесла“. Повереници/Савети за миграције су у обавези да месечно стављају попуњене упитнике Комесаријату за избеглице ради вођена јединствене базе података о повратницима. Проблем који се јавља на нивоу локалне самоуправе је тај што се изван број повратника који нису у стању социјалне потребе не обраћа Повереништву/Савету за миграције, те повереници имају обавезу да пронађу поменуте повратнике на основу листа које им доставља Комесаријат за избеглице.

5. МЕХАНИЗМИ ЗБРИЊАВАЊА ПОВРАТНИКА

Под збрињавањем подразумевамо процес прикупљања докумената ради остваривања права свих грађанских права, процес укључивања повратника у све релевантне службе на локалном нивоу, као и обезбеђивање неопходних услова за живот.

5.1. ПРАВА ПОВРАТНИКА ПО СПОРАЗУМУ О РЕАДМСИЈИ

Стратегијом је предвиђен низ мера за реинтеграцију повратника. Носиоци већине мера поред надлежног министарства су локалне самоуправе.

Путни лист је често једини идентификациони документ које лице поседује док не прибави друга документа.

Права које повратник може остварити по основу Путног листа:

- лична идентификација
- хитна медицинска помоћ
- обраћање центру за социјални рад
- започињање процеса уписа деце у основну или средњу школу.

Министарство здравља је издало инструкцију о признавању путног листа као важеће исправе за остварење хитне медицинске помоћи без новчане накнаде у временском периоду важења путног листа. За редовну здравствену заштиту неопходно је прибавити здравствену легитимацију.

Након регулисања докумената повратници остварују своја права под истим условима као и остали држављани Републике Србије и имају право да се пријаве Националној служби за запошљавање и на тај начин постану корисници свих услуга које пружа ова служба.

Центар за социјални рад обезбеђује:

- Саветовање и посредовање
- Један дневни оброку народној кухињи

- Једнократну новчану помоћ – у центру за социјални рад у општини у којој повратник има пребивалиште
- Бесплатну карту у једном правцу до места пребивалишта.
- Привремени смештај у прихватилиште - центар за социјални рад доноси решење о смештају повратника

Повратници имају право приступа образовном систему на свим нивоима, као и остали држављани Републике Србије. Проблеми са којима се сусрећу повратници при укључивању у образовни систем су:

- недостатак доказа о достигнутом степену образовања
- повратак пре завршетка школске године
- слабо познавање или непознавање језика
- недостатак програма за наставак учења страног језика
- описно оцењивање које се користи у иностранству
- дужина трајања процеса нострификације диплома

Повратничка популација у Републици Србији према радном статусу

Радни статус	%
Дете	19,3
Ученик	11,5
Студент	1,7
Запослен	2,9
Незапослен	53,2
Пензионер	1,7
Остало	9,7
Укупно	100

Велики проблем са којим се суочавају повратници представља незапосленост. Само 2.9% популације је у радном односу. Овај проблем се, између осталог, може довести у везу и са образовном структуром где више од 50% повратника немају завршену ни средњу школу.

Повратничка популација у Републици Србији према образовном статусу

Образовни статус	%
Без школе	13,5
Непотпуна основна школа	12
Основна школа	26,9
Средња школа	19,5
Виша школа	0,7
Факултет	1,1
Остало	26,3
Укупно	100

Извор: Комесаријат за избеглице

5.2. ЈАЧАЊЕ КАПАЦИТЕТА ИНСТИТУЦИЈА НА ЛОКАЛУ

У циљу јачања капацитета локалних самоуправа и координације на локалном нивоу, локалним саветима за миграције, формираним у циљу решавања проблема избеглица и ИРЛ, одржан је низ обука и семинара. Циљ семинара је био да допринесу јачању и развијању система поступања према повратницима како би се могло радити на решавању питања повратника, олакшати њихово укључивање у заједницу, омогућити економско оснаживање и спречити секундарна миграција. Од 160 општина у 125 су формиран локални савете за миграције.

Главни проблем који је идентификован при спровођењу Стратегије јесте недостатак евиденција о повратницима у локалној средини, имајући у виду да они немају

законску обавезу пријављивања, те је тешко и проценити њихове праве потребе. Недостатак одговарајућих података о повратницима осим што отежава планирање њиховог прихвата и реинтеграције, додатно отежава и праћење и превенцију секундарне миграције.

О недостатку података о повратницима сведоче и бројни извештаји, као и пројекат „Подршка националним напорима за промовисање и запошљавање младих и управљање миграцијама“ (УЕМ) који финансира Шпански фонд за достизање миленијумских циљева развоја за младе, запошљавање и миграције чија је намера била укључивање угрожених категорија у активне мере запошљавања, а од свих категорија забележен је јако низак одзив код повратника. Такође, у баз и података Националне службе за запошљавање о незапосленим лицима која су теже запошљива је евидентирано свега 36 повратника по споразуму о реадмисији.

Као подршка развијању локалне политике реинтеграције и ради прикупљања података неопходних за планирање конкретних активности, спроведени су следећи пројекти.

У оквиру СДЦ пројекта „*Подршка у реализацији Стратегије за интеграцију повратника на основу Споразума о реадмисији*“:

- Одржано је 36 радионица за представнике локалних служби свих општина/градова у Републици Србији: полиције, центара за социјални рад, повереника за избеглице, матичних служби о реинтеграцији повратника по основу споразума о реадмисији у примајуће средине.
- Штампан је и дистрибуиран Информатор за повратнике у тиражу преко 4 000 примерака који је преведен на ромски, немачки, српски, и енглески, а обезбеђени су преводи на албански језик по потреби.
- Формирана је база потреба повратника која треба да допринесе ефикаснијем планирању помоћи неопходне за њихову реинтеграцију
- ангажоване су ромске невладине организације да спроведу истраживање у циљу утврђивања који број повратника борави у неформалним насељима.

2. У оквиру пројекта „Јачање капацитета институција Републике Србије надлежних за управљање миграцијама и реинтеграцију повратника“:

- израђена је Студија о потребама повратника у Републику Србију на узорку од 500 породица повратника, а у коју је било укључено и анкетирање пружаоца услуга на локалном нивоу.

- Одржано је 6 радионица за обуку 100 представника локалне самоуправе за ревизију локалних акционих планова и проширење ЛАП-ова за категорију повратника по основу споразума о реадмисији. Ревизија ЛАП-ова ће омогућити јединицама локалне самоуправе да конкуришу за средства која ће бити доступна у оквиру предприступних фондова за 2011. годину.

У току 2011. године 11 општина/ градова усвојило је нове, проширене локалне акционе планове, док је 25 општина/ градова је у поступку ревизије постојећих или усвајања нових локалних акционих планова. Са 83 општине/града успостављена је сарадња у циљу укључивања у пројекат.

Позив општинама и градовима за учешће на конкурс ЕУ – подршка локалним акционим плановима објављен је 19.07. 2012. године. Програмом је предвиђена засебна компонента програма намењена реализацији активности предвиђених локалним акционим плановима намењеним избеглицама, интерно расељеним лицима и по први пут најугроженијим повратницима по основу споразума о реадмисији, који живе у приватном смештају, а коју ће спроводити јединице локалних самоуправа уз директну подршку јединице за управљање пројектом.

Такође и средствима из ИПА 2011 предвиђено је пружање правне помоћи и повратницима по споразуму о реадмисији.

Како информације о структури повратника указују на то да око 70% њих припада ромској националној мањини, питање њихове реинтеграције се не може разматрати одвојено од решавања њиховог укупног положаја у Србији, па је ово питање додатно обухваћено и Стратегијом за унапређивање положаја Рома у Републици Србији.

6. ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

Друштвено окружење у којем се решава питање повратника у Републици Србији веома је неповољно. Услови живота у земљи су тешки и карактерише их незапосленост, велики број сиромашних. Додатно оптерећење предствала чињеница да је Република Србија и држава прихвата за велики број избеглица и интерно расељених лица. Текући и планирани повратак великог броја лица у процесу реадмисије неповољно ће утицати на већ осетљиво социо-економску ситуацију. Једна од могућих последица такве ситуације је и већи проценат секундарне миграције – лица враћена на основу билатералних споразума о реадмисији која се нису интегрисала у друштво и поново напуштају државу.

Решавањем проблема избеглица и ИРЛ отвара се могућност усмеравања веће пажње на проблем повратника по Споразумима о реадмисији.

Усвајање Закона о управљању миграцијама значајно би ојачало улогу и могућности Комесаријата за избеглице Републике Србије, као релевантне организације у целокупном процесу, пре свега у погледу праћења ове популације и размене података са осталим надлежним институцијама. Добри подаци представљају основу добром планирању будућих активности.

Повратници се при доласку у Србију налазе у специфичној ситуацији - без своје воље напуштају средину у којој су годинама боравили, најчешће немају решен економски и материјални статус, нити развијену социјалну мрежу која би им била од помоћи. Из тог разлога потребно је препознати да су повратници у специфичном стању потребе због свог психолошког стања, те да им је потребна помоћ у сналажењу током процеса интеграције.

Подаци о повратницима прикупљају се или из извештаја Канцеларије за реадмисију на аеродрому „Никола Тесла“ или из извештаја Повереника/Савета за миграције. Само на аеродрому „Никола Тесла“ је организован прихват повратника од стране Комесаријата за избеглице, док на другим граничним прелазима не постоји такав вид помоћи. Проблем је и што не поседујемо адекватну евиденцију о добровољним повратницима, чему је главни узрок недовољна информисаност повратника о могућностима и правима које имају у Републици Србији. Искуства показују да одређени број повратника не жели да се евидентира мислећи да при том губи право повратка у земљу из које је дошао.

Организовањем канцеларија и на осталим граничним прелазима значајно би помогло пре свега успешнијем евидентирању, али и бољем информисању ове популације.

У неким крајевима Републике Србије до сада се проблем повратника није показао толико значајан, па и општинске власти и установе немају много искуства са оваквим лицима, односно искуства се свode на појединачне случајеве, који нису захтевали вођење посебне евиденције о овим лицима, нити стратешки приступ на локалном нивоу.

Ревизија постојећих ЛАПова чини значајни елемент целокупног процеса јер по први први пут уводи компоненту стамбеног збрињавања повратника. Повећање капацитета при пружању помоћи може се значајно одразити на вољу повратника да буду евидентирани.

ЛИСТА РЕФЕРЕНЦИ

1. Предлог Закона о управљању миграцијама
2. Стратегија реинтеграције повратника по Споразуму о реадмисији
3. Споразум о реадмисији са Европском Унијом
4. Пројекат (УЕМ) који финансира Шпански фонд за достизање миленијумских циљева развоја за младе, запошљавање и миграције
5. Пројекат СДЦ *„Подрика у реализацији Стратегије за интеграцију повратника на основу Споразума о реадмисији“*
6. Пројекат МОМ *„Јачање капацитета институција Републике Србије надлежних за управљање миграцијама и реинтеграцију повратника“*